

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku

k odôvodneniu nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 205/2023 z 24. januára 2024

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov pripájam k nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 205/2023 z 24. januára 2024 odlišné stanovisko, a to z dôvodu môjho nesúhlasu s jeho odôvodnením.

2. V prvom rade uvádzam, že som si vedomý znenia právnej úpravy, podľa ktorej je za závažné disciplinárne previnenie sudcu považované zavinené konanie sudcu, ktoré má za následok prietahy v súdnom konaní. Uvedené ustanovenie § 116 ods. 2 písm. f) zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov považujem za ústavne problematické, no je na neho potrebné nahliadať cez prizmu prezumpcie ústavnosti.

3. Mnohí sa možno budú čudovať, prečo som si vybral na účely vedenia diskurzu práve toto konanie. Vybral som si ho preto, lebo v posudzovanej veci sudkyňa síce konala s prietahmi v konaní, no verejne dostupné údaje zároveň jasne poukazujú na to, že výsledky tejto sudkyne sú nadpriemerné. Pri pohľade do histórie sa mi žiada kontextuálne pripomenúť, čo kedysi platilo a na čo poukázal Drgonec: *„Kárne stíhanie by prichádzalo v takom prípade do úvahy iba za predpokladu, ak by bolo zistené a preukázané, že zo strany sudcu išlo o zavinené prietahy v konaní, nevhodné správanie sudcu alebo narušovanie dôstojnosti konania alebo pokiaľ je základom procesného pochybenia alebo rozhodnutia také úmyselné konanie, ktoré má znaky niektorého trestného činu. Rovnako bude kárne stíhanie prichádzať do úvahy v prípade, ak pôjde o také úmyselné konanie a rozhodovanie sudcu v konkrétnej veci, ktoré má napríklad charakter zlého úmyslu, preukázanej zaujatosti v prospech alebo neprospech obvineného, prípadne rozhodovanie motivované korupciou, klientelizmom alebo iným nečestným konaním.“* (k tomu pozri viac DRGONEC, J. Disciplinárna zodpovednosť sudcov: Mechanizmus a podmienky jej uplatnenia. Druhá časť. Uplatňovanie disciplinárnej zodpovednosti v praxi disciplinárneho súdu. In: *Justičná revue*. 2006, roč. 58, č. 4, s. 601 – 618.).

4. Ústavný súd sa v posudzovanej veci rozhodol, že bude analyzovať povinnosť sudcu konať bez prietahov v konaní v kontexte následného disciplinárneho konania a uloženia disciplinárneho opatrenia. Aj napriek tomu, že ide len o platformu odlišného stanoviska, podľa môjho názoru nemôže formulárovo platiť, že sudca má byť postihnutý disciplinárnym postihom vždy, keď ústavný súd konštatuje prietahy v konaní. Ak by to totiž platilo, vidím hrozbu tzv. *chilling effectu*, pod ktorým sa rozumie bránenie alebo odradenie od legitímneho výkonu prirodzených a zákonných práv hrozbou právnej sankcie. Je potrebné zdôrazniť, že samotný sudca musí byť slobodný v rozhodovaní, a preto nie je možné, aby mu prípadné prietahy v konaní zväzovali ruky, inak povedané, aby išla kvalita na úkor kvantity. Ústavný súd je inštitúciou, ktorej úlohou je síce chrániť dodržiavanie čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, no súčasne musí chrániť aj súdnu moc ako takú.

5. Ako uvádza Čollák: „Sudcovia sú osobami, na ktorých pleciach stojí a padá spor v jeho atomizovanej významovej, obsahovej, skutkovej a právnej podobe, a sú osobami, v právnom názore ktorých sa má prejavovať vedomostná a odborná úroveň spoločnosti ako celku. Sudcovia sú tými, ktorí spor rozhodnú a redefinujú ďalšie prežívanie života subjektom práva, na ktorých sa dávali ako na strany tohto sporu. Význam sudcov v spoločnosti je preto elementárny, to preto, pretože ich decízna právomoc potvrdila nemožnosť subjektov práva dohodnúť sa mimosúdne. Rozhodnutie súdu preto prezentuje právny názor konajúceho sudcu, a právny názor konajúceho sudcu ovplyvňuje osudy ľudí.“ (ČOLLÁK, J. Procesnoprávne kontexty trestnoprávnej a disciplinárnej zodpovednosti sudcov v kontexte súdnych konaní a ich možné následky pri ochrane práva vlastníť majetok. In: *Košické dni trestného práva 2023, VII. Ročník, Ochrana vlastníckeho práva normami trestného práva, Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie.* s. 371 – 399.).

6. Podľa môjho názoru bolo potrebné sa viac sústrediť na dôvodnosť uloženej sankcie a na zodpovedanie otázky, či je potrebné uložiť sankciu (disciplinárne opatrenie) v každom jednotlivom prípade, keď sú konštatované prietahy v konaní. Ak to tak nie je (a podľa môjho názoru to tak nie je), je potrebné dôsledne zvažovať, kedy by mala byť sankcia udelená a či ide o situáciu *ultima ratio*. V posudzovanej veci o takúto situáciu z môjho pohľadu nešlo.

7. Ochrana súdnej moci je dôležitým fenoménom, ktorý ústavný súd v ostatnom období možno trochu zanedbáva. Jedným z dôvodov môže byť aj to, že slovenská justícia bola vystavená nejednej skúške dôveryhodnosti, pričom práve prostredníctvom osobnej integrity konkrétnych sudcov bola skúšaná dôveryhodnosť celého sudcovského stavu. Bez toho, aby som akokoľvek chcel posudzovať dôveryhodnosť justície ako takej, myslím si, že nie je možné odpísať žiadnu veľkú skupinu kvôli zlyhaniu pár jednotlivcov. Z tohto pohľadu by sa mohlo javiť, že vedenie disciplinárneho konania proti konkrétnemu jednotlivcovi (sudcovi) zaraďuje takéhoto jednotlivca k tým „zlým“, a preto by mal byť takýto jednotlivec automaticky dešpektovaný spoločnosťou. Nie je to tak a nemalo by to tak byť.

8. Jedným z problémov slovenskej justície bezpochyby sú prietahy v súdnych konaniach. Na verdikty sa častokrát čaká dlho, pričom neraz je dlhé čakanie spôsobené zmenami rozhodnutí v rámci inštančného postupu. Uvedenú premisu potvrdzuje aj nemálo rozhodnutí ústavného súdu, ktoré konštatujú existenciu prietahov v súdnych konaniach. Sudcov sa následne *inter partes* všetci pýtajú, prečo konali tak dlho, čo bolo dôvodom komplikovaného konania, resp. prečo nebolo možné rozhodnúť skôr. Z môjho pohľadu ide o problém systémový, ktorý vyviera na viacerých frontoch. Je možné začať personálnym nedostatkom na úrovni justičného personálu, rovnako technologickými nedostatkami v rámci počítačového a IT zabezpečenia, neergonomickým prostredím pre sudcovskú a justičnú prácu, *ergo* manažmentom, ale aj nedostatkom sudcov, ktorí by boli ochotní a hlavne schopní vybavovať veci rýchlejšie.

9. Nezabúdajme, prosím, že aj jednoduchou matematikou dospejeme k záveru, že v situácii, keď ústavný súd konštatuje konanie s prietahmi a prizná smerom k jednému súdu sumárne odškodnenie vo výške 40 000 eur ročne, bavíme sa o tom, že za uvedené peniaze by pokojne mohol na úseku, na ktorom boli spôsobené prietahy, pracovať ďalší sudca. Osobitnou kategóriou je materiálno-technické vybavenie sudcov, ktorí dnes nemôžu pojednávať každý

deň – sú odkázaní na tzv. pojednávacie dni, ktoré častokrát nebývajú častejšie ako dvakrát do týždňa. Keďže som kariérny sudca, viem, že pri komplikovanejších veciach (kde je napríklad viac účastníkov konania, prípadne väčšie procesné spoločenstvo) ani sudca častokrát nemôže rozhodnúť rýchlejšie, keďže rýchlosti konania môže brániť materiálny nedostatok.

10. V tejto súvislosti poukazujem na postup disciplinárneho senátu po náleze ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 54/03, ktorým bolo konštatované porušenie práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v konaní pred okresným súdom. Disciplinárny súd rozhodol takto: „*Vykonaným dokazovaním bolo zistené zo spisu E 62/00, že konajúca sudkyňa vykonávala úkony v pridelenej veci priebežne a neboli zistené obdobia, keď bola sudkyňa nečinná... Disciplinárny súd zastáva názor, že aj písomné napomenutie za zistené menšie nedostatky v práci sudcu je postihom pre sudcu. Preto je vždy nutné skúmať, či išlo zo strany sudcu o zavinené nedostatky v jeho práci. Disciplinárny súd zastáva ten názor, že v danom prípade neboli u dotknutej sudkyne zistené také pochybenia, ktoré by bolo možné hodnotiť ako zavinené nedostatky v práci, ktorými by bola ako sudkyňa porušila svoju povinnosť vo veci konať svedomito, plynulo a bez zbytočných prieťahov. Sudkyňa, ako vyplynulo zo spisu E 62/00, vykonávala úkony priebežne.*“ (1 Ds 5/04. Výročná správa Súdnej rady Slovenskej republiky a rozhodnutia disciplinárnych senátov. 2005, s. 63 a 64; k tomu pozri aj už cit. DRGONEC, J.)

11. Aj s ohľadom na uvedené si myslím, že prieťahy v konaní sú častokrát pripísateľné nielen samotnému zákonnému sudcovi, ale aj predsedovi súdu či rezortu Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorých úlohou je manažovať súdnictvo a zabezpečiť všetky podmienky na výkon súdnictva tak, aby sa sudca mohol nerušene, spravodlivo, slobodne, ale aj rýchlo rozhodnúť. Rozhodnutie ústavného súdu o prieťahoch teda nie je primárne vysvedčením samotného sudcu, ale je skôr obrazom toho, ako funguje slovenská justícia. Namiesto toho, aby sme sa koncentrovali na individuálne zlyhania sudcov, ktoré môžu v konečnom dôsledku vyústiť až do toho, že sa sudcovia budú báť súdiť, by sme sa mali venovať systémovému plánu do budúcnosti, tomu, ako by slovenská justícia mala vyzeráť a ako jej pomôcť, aby bola nielen spravodlivá a nezávislá, ale aj adekvátne rýchla.

12. Rozhodnutie ústavného súdu o prieťahoch v konaní je vždy nepríjemnou správou pre sudcu všeobecného súdu, keďže ide o verdikt, ktorý hovorí že nekonal dostatočne. Pokiaľ by išlo o konanie, ktoré je opakované či systematické, ale hlavne také, kde vzniknuté prieťahy možno jednoznačne pripísať na vrub (ne)činnosti konkrétneho sudcu, vtedy je možné kvalifikovane viesť diskusiu o disciplinárnom previnení. Avšak pokiaľ ide o zlyhanie manažmentu (neúnosná kvantita agendy, komplikované veci, zdravotné problémy, materiálno-personálna poddimenzovanosť), považujem za nespravodlivé a hlavne systémovo nedostatočné, ak vinu za uvedené konanie má zniesť výlučne zákonný sudca pojednávajúci predmetnú vec. Ústavný súd vo viacerých svojich rozhodnutiach v súvislosti s už neexistujúcim Okresným súdom Bratislava I konštatoval neúmernú zaťaženosť predmetného súdu, pričom apeloval aj na rezortného ministra, aby vec urýchlene riešil. Súdna mapa bratislavské sudy reorganizovala a vznikli takzvané mestské sudy. K istému preskúpeniu a reorganizácii došlo aj na košických súdoch, pričom ako v prípade Košíc, tak aj

v prípade spomínanej Bratislavy z môjho pohľadu nebol systémovo vyriešený problém materiálneho, ako aj personálneho nedostatku.

13. Čo som týmto disentom vlastne chcel povedať? Nepovažujem za vhodné viesť disciplinárne stíhania za prietahy v konaní v situácii, keď sudcovia nemajú vytvorené adekvátne podmienky na prácu, a to nielen ekonomicky, ale aj ergonomicky. Aktuálny stav rieši len dôsledky, no akosi zabudol na príčinu.

V Košiciach 24. januára 2024

Peter Straka
sudca